

Trubaduren Ventadour

"Bernard de Ventadour är utan tvivel den minst^{skolastiskt} värdpassade men mest omedelbare och välstående av våra trubadurer. Han har en Petrarcas mjuka harmonier men utan tillgjord oskuldskraft, en Lamartines inträngande sorgbundenhet utan dennes flyende, ~~vekt~~ veka tonfall. Och åtminstone här och där ^{hos Ventadour} samma tragiska och djupt mänskliga tonfall som Alfred de Musset. Om Ventadour diktat på ett språk som av nutiden inte blivit så försummat som hans provençalska modersmål så skulle han för länge sedan ha räknats till bland kärlekens stora, klassiska skaldar." (Jeanroy).

Obs!
 Kurtiv.

På slottet Ventadour fanns i början av 1100-talet en stekvänderare som i likhet med slottsherraren ^(själv) greve Fbles II le Chanteur, älskade kvinnor och poesi. Denne stekvänderare, pappa Bernard, hade en vacker son med en musikalisk plicka och denne son upptäcktes av slottsherraren ~~som~~ när han en vacker dag gick förbi köket och hörde gossen sjunga ^{för köckarna} greve Fbles och hela hans släkt var litteratur- och musikvänner. Stekvänderarens son, Bernard Stekvänderare junior, blev genast omhändertagen av greven, uppfostrades till kavaljer av grevinnan och till litterator och musikanter av trubadurerna på Château de Ventadour, bland vilka trubadurer greve Fbles själv var den främste. Bernard skrev sig nu de Ventadour och räknades

som tillhörande ridderskapet
och Ventadours slottsakademi
där han tjänstgjorde i biblio-
teket och ~~orkestrern~~^{musiken} och åt
av sin pappas fina stekar
på grevliga fat av guld.

Men inom den högadliga
värld som han sålunda nu
tillhörde hade ädet betydan-
de svårigheter i beredskap
åt Bernard de Ventadour. Gam-
la greven dog och därmed
hade ynglingen Bernard för-
lovat både sin egen stek-
vändande far och sin and-
lige far och beskyddare.
Unga greven trädde till och
denne som skrev sig Ebles
III de Ventadour behöll Bern-
hard i sin tjänst trots att
hans (det vill säga unga gre-
vens) fästning Margareta
av Turenne var uppenbart
förtjust i Bernard och hans
lyrik, musik och ~~klängande~~
sångröst. Bernard, som i sin

nuvarande ställning har adlig (4.
prona på sina Rockar och
i sin klädsel var praktfull
och elegant, var enligt sam-
tida porträttminiatyurer och
anfanger i poesialbum en
osedvanligt skön yngling.
Under hela trubadurepoken
läs endast Peire Vidal ha

ansetts vara lika vacker.

Men det fick unga greven
försöka tåla. Skönhetskulten
stod på 1100-talet som allra
högst, kvinnans självständig-
het och rätt till "vänskaps-
kärlek" erkändes ~~redan inom~~
~~den~~ ^{de} ~~högre~~ ^{kreter} ~~och~~
och Margareta av Turenne
var inte den som nekade
sig att se tidens vackraste
och mest ~~vackra~~ beälvade
trubadur för sina fötter.

Enligt alla åtkomliga
källor varade detta vänskaps-
förhållande assés longtemps,
en ~~tidsrymd~~ tidsbestämning

som tyder på att Margareta inte tröttnade på ~~Bernard~~ Bernard i brudbruket, snarare då så småningom ledsnade på greven.

I dessa kretsar och vid denna tid kunde en slottsherre inte vidtaga någon åtgärd mot sin hustru om hon inte uppentat ^{ämnade ge sig} eller ^{bevisligen redan} givit sig helt åt en annan man. Det vill säga: han ~~kunde~~ ^{var} ~~var~~ ^{så tillvida} ~~aför~~ ^{oönskligen} hindrad att stämma i väcken som ingen kunde förbjuda honom ^{det}. Men då fick han också räkna med att bojkottas av kärleksparlamentets damer, ~~och~~ ~~han~~ hans av riddarna och smädas av kringströvande jonglörer, tidens frispråkiga revyartister.

Men plötsligt stod ^{slottsfrun} Margareta inför en dödlig fara. Bernards ^{neure} ~~slottsfrun~~ ädmjukhet inför ~~slottsfrun~~ upphörde, bortvärulades i en rasande passion.

margaritas 6.

och nu hade hennes man
sitt tillfälle!

Men mannen, greve
Fibles de Ventadour, gav
listigt nog hustrun och
trubaduren desto ^{stillsäm} fler. Och i
den svartjukes rätta ögon-
blick slog han som en
jaktfalk ner ~~vita~~ i själva
vita hullet på sin sköna fru.
Ur Bernards armar flyttade
han henne sans façon till
fångtornet. Där fick hon sitta
och frysa inom två meter
tjocka murar. Två hela år
satt hon fången i tornet.
Och när fängelseporten äntligen
öppnades, då stod också
slottsporten på vid gavel
och vakten gav henne tecken
med sin lans att ge sig
iväg:

« Allez-vous en », ut härifrån,
det var vaktens avsked till

sin slottsfru och härskarinna,
Margareta av Limoges och
Turenne, Comtesse de Ventadour!

— — —

Obs!
Kurs.

Den vandringen i världen är
svår att tänka på,
det är så många öden som
man skall genomgå,
men den som har en egen
vän
en trogen och uppriktig vän
den lättar livets möda
när sorgen tynger den.

— — —

Den illustra Eleonore

av Aquitanien fick hade just
krönt med Normandiets hertiglige
krona när hon fick budskap om
att Bernard fått avsked från
sin anställning på Chateau Ventadour.
Hon skyndade att ta honom

8
i sin tjänst. Fléonore var, som
vi redan av ett föregående kapitel
erfarit. Europas förnämsta och
även rikaste furstinna. Hennes
ljusningsförmåga, intelligens och
originalitet hade gjort henne
världsberömd redan innan hon
skiljde sig från kungen av Frank-
rike. [7] henne skulle Bernard
de Ventadours öde fullkomnas.

[8] [Det är till henne han riktar den
överdådiga ballad som jag återger
i slutet ^{av} detta kapitel. I en
annan, säkerligen tidigare diktad
sång till Fléonore har andra
och tredje strofen ett även i
prosareferat mycket fängslande
de poetiskt innehåll. Men
det var framförallt den rimmade
sångens oförlikneliga kraft,
~~musikaliska~~ klang och
rytmik och ^{dess} obundenhet vid
förebilder som så hastigt gjorde
den ryktbar. Den reciterades och
sjöngs ~~vid~~ till viola och viola
d'amour vid alla Europas hov
och i Mindre Asien, Syrien och
Palestina, ja på kusten av Nord-
afrika. Jeanroy säger i sitt verk La
Poésie lyrique. Andra delen, sid. 142:

9.
«Denna förtvivlans, mystikens
och vållustens höga visa, en av
de skönaste och mest tragiska
i hela den occitanska (d. v. s. Syd-
franska) lyriken blev känd
och beundrad på de avlägsnaste
orter, ja även där man nätt
och jämnt ~~begreps~~ förstod
språket. »

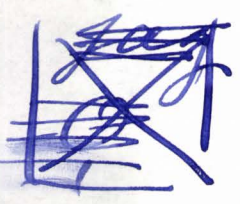
«~~Andra och tredje strafen~~

Dikten är känd under
namnet När jag ser svalan...
Andra och tredje strafen har
följande ~~innehåll~~ innehåll:

«Hur mycke trodde jag mig
inte veta om kärleken och
hur lite visade det sig inte
vara eftersom jag inte kan
hindra mig själv att älska
hennes som jag inte har den
minsta framgång hos! Hon har
stulit mitt hjärta och skyndat
sig bort ifrån mig, ja mig hel
och hällen och hela min värld
tog hon och men gav mig

endast en hopplös åtra i gen-
gård.

Jag har inte varit mig
själv sedan den dag då hon
sade att jag skulle se henne
djupt, djupt in i hennes ögon,
dessa ögon, denna blick som
var min älskade spegel.

O, spegel! Sedan jag sett
mig själv i Dig ~~förklarar~~ ^{förklarar} mig
~~min~~ min djupa smärta! Jag
är förlorad, förlorad så
som den förlorade Narcissus,
förlorad i spegeln, i brunnen»

Dikten slutar med följande
ord:

« Min sång! Löp iväg till
Henne, till henne den vack-
raste och ~~förklarar~~ berättar
hur jag lider, berätta om
det martyrium som jag genom-
går för hennes ~~skull~~ skull»

Deann sång är i sin ~~utprägning~~
versform på provensalska hänfö-
rande. Tittionio procent av
dess skönhet och ~~elakvens~~
elakvens måste också sökas
i rytmiken, klangerna, väl-
gudet, melodin. Den proven-
salska lyriken är inte en
litterär poesi efter våra
begrepp. Den är i likhet
med Sappos och Alkaios
lesbiska lyrik en lyrik
i arbets helt ursprungliga
mening ~~lyrik~~, en lyrans
konst, ett oskiljaktigt ~~stykke~~
sånspelet av ord och musik.
Och där ligger dess bud-
skap till vår tid om vari-
fornylsen av vår prosa-
iskt söndermalda vers-
konst måste sökas.

När Henrik den andre
 av huset Plantagenet, hertig

av Normandie, blev utropad¹²
till konung i England flyttade
Eléonore med honom över
till London. Bernard de
Ventadour stod nu övergiven
i Normandie. De ömhets-
bevis han redan fått röna
hade parmligen besatt den
fjätelskade praeten och i
exaltation diktade han
den sångarbön till sin
drattningvordna värdinna
som jag återger härnedan.
När falket i England började
knorra mot att kung Henrik
(som var yngre än Eléonore)
~~hade~~ började att på engelskt
manier syssla med lättare
damer tog drattningen sitt
parti och inkallade Bernard
de Ventadour till London
som kunglig sekreterare och
Trubadur. Med Eléonore
hade England fått Guienne,
Gascogne och Poitou, hela
Aquitania, och blivit en stor-
makt på kontinenten. Man

Järvanas ente över att folk i England tyckte att deras dräkting under sådana omständigheter kunde på behålla ätminstone sin uppvaktande Kavalerier, poeten Ventadour, som ^{dock} var samtidens störste ^{och för London en prydnad.} diktare

~~men~~ Vad den dikt beträffar som jag här ger till känna, så kan man om den säga att så skulle Bernard de Ventadour sjungit om svenskan varit hans modersmål. Men man kan också utan vidare betrakta dikten som en parafra på en av Ventadours mest berömda dikter. Jag har samvetsgrant återgivit Ventadours rytmik, musicerande ordklanger och orimligt svåra rimflätning, en rimflätning som för varje rad tvingar till inventering av ett språks hela ordförråd. Men de stora trubadurerna var artisaner i poetik, konsthantverkare i diktens värld som smidde stilistiska mönsterdikter. Ju eldigare till innehållet, desto strängare som utformning till rimsmide! Ordklanger och ~~kadens måste~~ vara desto mera oklanderliga ju häftigare känslan var som födde dikten. Detta på grund av att sedan den franska kvinnan på 10-1100-talet tagit hand om de europeiska slagskämparnas och vildsvinstuggande baronernas omskolning till bättre personer, användbara inomhus, så var det inte längre fint att vara brutal. Det är inte mannen som uppfunnit den konstliga kvinnodyrkande lyrikern. Kvinnan har utformat honom. Hon har behövt en Bernard de Ventadour, en Riquier, en Peire Vidal, en Arnaut Daniel, slutligen också en Guido Cavalcanti och en Dante Alighieri som instrument för den civilisation hon såg sig nödsakad att bygga upp i en tid då brist på andlighet och nobless, alldeles som nu, höll på att barbarisera även hemmets värld, och därmed poesin vid dess källsprång.

översätter här nedan såsom avslutning: Min själ är rusig...

Obs!
Rurs. +
och +

rytmik skulle

— I
— D
— u

+ mera

Man finner vid ingående studium av Bernard de Ventadours poesi att han måste ha varit förtrogen vän även med damer av husen Valence och Narbonne. Emergarde av Narbonne har säkert varit Bernards beskyddarinna under en viss period. Efter denna period drog han sig undan till Toulouse, hos Raymond av Toulouse. När greve Raymond dog år 1194 gick Bernard de Ventadour i kloster och blev munkvigd i Dalón, där han dog som en heliga Jungfruns poet.

den femte.

II +

+ D

Drattning Filionke var då
 fjuttio två år gammal. Hon
 överlevde sin hjärtevän och
 poet och även sin son Rikard
 Lejonhjärta. Hon dog år 1204
 vid åttiota års ålder. Hon
 förskönades av att från att
 uppleva albigenserkriget som
 utbröt fyra år senare och
 som lade ^{i ruiner} hennes sydfranska
 länder och den provençaliska
 civilisation som hon ~~hade~~
~~med~~ ^{sina} bistånd av ~~sinna~~ ^{döttrar Aéliz och Marie}
 och ^{sina} trubadurer hade ~~skapat~~
~~även~~ i Paris, Normandie och England.
 Hon slapp också att uppleva
 feodalismens tillbakagång, ~~och~~
 nationalismens och franska
~~kungens~~ kungatänkens seger, ~~och~~
 det lysande Sydfrankrikes sub-
 ordination under Paris och
 förspelet ~~till~~ ^{till} den meta-
 morfos vars kulmen ^{sent omringar} blev
 enväldet ~~och hovadeln med~~
 och riddarnas omskolning till
 hovadel.

Ännu när Bernard de Ventadour sjöng för ^{den olyckliga} Margareta de Turenne som för sin kärlek till honom blev fångslad och förskjuten var den ~~idealistiska~~ ^{idealistiska} och ~~den~~ så att säga kyska hänförelse som tonar i hans sånger en stor nyhet. [Eliönore av Aquitanien's pader, hertigen och poeten Guilhem den nionde hade ~~sin~~ slutat sin sång och sitt levnatslapp ~~hänförelse~~ anno 1127, den 10 februari. ~~Utans enda~~ Eliönore var då endast fem år gammal men att förhandlingar om hennes gifte ~~mit~~ ~~med~~ äktenskap mellan henne och en blivande ~~kung~~ kung av Frankrike genast kom igång det förklarar av att hon av Frankrikes jord

fick arva ett område flera gång-
 er så stort som ^{själva} Konungariket
 Frankrike. Eleonore var
 också vid fem års ålder världens
 rikaste ~~och mäktigaste~~
~~statsöverhuvuden~~, under det att
 hennes samtida ^{poeten} Bernard de
 Ventadour, var ~~Frankrikes~~
~~rikaste~~ en fattig stekvårdares
 lilla gosse men ^{också världens}
~~av naturen~~
~~samtidens rikaste~~ snillrikaste
 poet. Att Eleonore skulle få
 den yppersta uppfostran som
 det orientalistiskt påverkade
 Sydfrankrike kunde förmedla,
 det var ~~en~~ självfallet. Den fem-
 åriga flickan var inkarna-
 tionen av ^{den verkligt första} Första Internationalen,
 d. v. s. av feodalväsendet i
 hela dess utbredning över
~~världen~~ medeltidens värld.
 Att tidens kavaljersutbildning och
 litterära skola stod Bernard till
 buds berodde ~~på hans~~ på,
 såsom vi sett, att han blev uppfostran

i ett regerande grevligt hus med andliga intressen.

I dessa båda barn, Eleonore av Aquitanien och Bernard de Ventadour spirade den pånyttfödelse (efter folkvandringarna) av västerlandets lyrik och civilisation som eftervärlden betecknar med namn som Den Ljusa Medeltiden, Medeltidsrenässansen, Trubadurernas sekel eller rätt och slätt: 1100-talet. Den spirade i dem, nådde sin högsta utveckling med dem och följde dem i graven.

Men om det sjuttital år som 1100-talets gransperiod avslutar ~~blivit med rätt kallade~~ ^{betecknar} vår ~~västläniska~~ återuppståndelse i poesi och kultur så kan jag för min del inte gå med på att vår modärna lyrik ~~gav~~ skude, som det påstås, ha givit sitt första livstecken ~~ifran sig~~ i och med Bernard de Ventadour. Det livstecknet kom ett par decennier tidigare,

när Eleonores far, hertigen
 och korsfararen Guilhem av
 Aquitanien plötsligt bestämde
 sig för att bli poet och skrev
 en rad mindre idealistiska
men desto mer modärna dikter
 däribland en som i jämförelse
 med de övriga han skrev är
 rent änglalik (~~för~~ ^{de flesta}
 står sig ^{månligen} ~~stätt~~ inför anständig-
 hetens krav).

När hertig Guilhem
 skrev den nämnda dikten (som
 konstnärligt överträffar hans
 råa visor från tidigare år)
 hade han börjat göra bat och
 bättring. Han hade också miss-
 lyckats med två korståg till
 Jerusalem och ett försök
 att erövra sitt grannland,
 grevskapet Toulouse. Som
 diversion hade han visprungit
 kung Alfonso av Aragonien
 mot araberna. Träts denna
 kristliga insats hade han
~~flera gånger~~ upprepade gånger
 blivit bannlyst av påven både
 på grund av sitt utsvävande

liv och sina vanständiga visor. Att denne 1000-talets fin de siècle-poet och occitanske François Villon i grund och botten var en betydande lyriker och intellektuellt en värdig fader till Fléonore av Aquitanien det framgår tydligt nog av hans berömda sång Pos de Chantar...

Även i min översättning tror jag att man kommer ^{blasrad med} en rapp och akonstlad balladier ganska nära in på livet. Men jag skall begränsa mig till ett excerpt ur den tiostrofiga visan:

« Jag känner mig hårad att
 sjunga ett tag
och gör då en visa av sorgligt
 slag.

Aldrig mer till kvinnor går jag
i Peitau eller bort i Limoze.

För går jag till kvinnor och
 lämnar min son

Så kommer både nära- och fjärran
 hämdlystna riddare hit och vill
 i innan jag kommer hem från Li-
 morzi, slår

Sorglig blir väl min snara död
 om jag lämnar mitt grevskap och
 barnen i nöd!
 Mätte Folcos min frände ge dem
 sitt stöd
 och skydda min son den enda!

Om varken Folcos gör sig besvär
 eller Kungen som håll mig så
 innerligt kär
 då har vi nog snart gascognarna
 här, ~~men~~
 det värsta som kunde hända!

Min ^{son} pojke är inte nog tapper än
 och inte nog kunnig. Och listiga män

de anar ~~var~~ detta, de har det på
 känn
 och slår honom över ända.

Och därför, Falco, anropar jag dig,
 har jag gjort dig illa, förlåt nu
 mig!

Och bed på latin att Gud hindrar
 krig,

på romanska bed att vi skonas!

Rätt livad var jag och lustig och
 kär

men nu vill Gud Fader ha slut på
 det där

och jag dignar under den börd
 jag bär

av synder som måste sonas. »

Detta är onekligen äkta
 poesi. Men hur tydligt lysor
 inte förfiningen med sin från-
 varo! Frispråkigheten går
~~egen~~ med tiden igen hos dottern
 Eleonore, den centrifugala ero-
 tiken likaså. Men det rövar-
 liv hon visste att paderen fört
 bland kvinnor och som för-
 skaffade honom beteckningen
 Europas störste kvinnoföräro-
 - ett libertinage som Eleonore
 som liten flicka kunde utläsa
 ur faderens osedliga sällskaps-
 visor - blev säkerligen en av
 orsakerna till att Eleonore
 tog alla möjliga risker och
 satte allt på spel för att
 knäcka mannens hänsynlösa
 framfart bland kvinnorna, bränn-
 märka deras oförskämda erotik
 och tånja och mystifiera dem
 med de ~~III~~ regler och beslut som
 hon och hennes väninnor uttalade
 i domstolarna för lagskipsning i

älskog. Les Cours d'Amour.

Fleónores av Aquitanien största triumfer betecknas inte av de hertigliga och kungliga pronsor som man prönte hennes intelligenta huvud med. Hennes bestående insats och största berömmelse är det inflytande hon utövade på den hänförd, kvinnodyrkande provensalska poesin vid själva dess födelse i trubaduren Bernard de Ventadours ingenium och därmed också på så lysande samtida till Ventadour som prins Raimbaud d'Orange, prins Jaufre Rudel de Blaye, Peire Vidal, Bertrand de Born, Beatrice de Die och Arnaut Daniel de Ribaurac. Genom dem, och framförallt genom Arnaut Daniel som ~~blev~~ fick avgörande betydelse för Cavalcanti, Dante och Petrarca, sträcker sig denna varmblodiga och geniala kvinnas inflytande bortom gränserna för den proven-salska och franska lyriken och rommer hennes artistiska sinnlighet ett skymta bakom florentinarnas preciosa donnor. Men hundra år tidigare står hon ~~för~~ oss nära i livet, varm och kysstäck i Bernards poem:

Min själ är rusig--

Min själ är rusig av lycka!
Allting förtrollas.
När snön faller kan jag tycka
att blommor sällas.
Låt stormen slita och rycka!
Av stormen vållas
att sången får fart och lyckas.
Låt stormen stollas!
Av kärlekskraft och mod
förvandlas all min blod.
Kall storm blir varm och god
så låt den hållas!

Jag går utan kläder och diktar
i skjortan, bara.
Jag går i naturen och biktar.
Jag kan förklara
att ingenting i mig sviktar
för köld och fara.
En tok den som inte siktar
sitt rätta vara.
Jag tillber natt och dag
min älskades behag.
Stark gör hon mig — och svag,
o, den underbara!

Om vänskap får jag väl drömma,
men inte tala.
Dock, blickar kan vara ömma
där ord är svala.
Min konst börjar man berömma.
Den regnar, skvalar
härligt i lundens gömma
och göken talar
med avund om hur vig,
skön och förunderlig
min lovsång svingar sig
i hennes dalar.

Hon ser mig ändå så föga!
Kan hoppet bota?
Min farkost färdas där höga
blå vågor hota.
Sorg på min sällhet snögar.
Skall jag då knota?
Med tårar min bädd jag lögar,
kan inte mota
den Tristans tragedi
som jag nu råkat i.
För andras jalousi
får jag nu sota.

Hjälp mig, o, Gud, du kan det!
En vingrött svala
söker i natten landet
där hon kan dala
ner till sitt bo. Hon fann det
båd' särl' och arla
förr, när det höll, det bandet
varom jag talar.
Om bandet talar jag
som hon knöt med behag
min dam, en sommardag
i lönnens salar.

Ack, ädla och sköna kvinna,
mitt hjärta glöder!
I låter mig ensam brinna
här långt i söder.
Ack, låt inte åren svinna
som allt föröder!
Gudomliga, ljuva kvinna
som sången föder
med munnens söta krus,
med blickens himlaljus —
befall mig fort till ert hus,
mitt hjärta blöder!

ENVOI

Rid, ordonnans, rid fort!
Du vet min skönas ort,
hon som min ära gjort
och understöder.

